

Vleesconsumptie per hoofd van de bevolking in Nederland, 2005-2025

Hans Dagevos, David Verhoog, Nico Bondt en Robert Hoste

WAGENINGEN
UNIVERSITY & RESEARCH

Vleesconsumptie per hoofd van de bevolking in Nederland, 2005-2025

Hans Dagevos, David Verhoog, Nico Bondt en Robert Hoste

Dit onderzoek is uitgevoerd door Wageningen Social & Economic Research, in opdracht van en gefinancierd door Wakker Dier (projectnummer 2333200046).

Wageningen Social & Economic Research
Wageningen, september 2026

NOTA
2026-084

Dagevos, Hans, David Verhoog, Nico Bondt, Robert Hoste, 2026. *Vleesconsumptie per hoofd van de bevolking in Nederland, 2005-2025*. Wageningen, Wageningen Social & Economic Research, Nota 2026-084. 13 blz.; 2 fig.; 1 tab.; 15 ref.

Deze nota geeft een overzicht van de vleesconsumptie per hoofd van de bevolking in Nederland in de jaren 2005-2025. Het totale verbruik van vlees en vleeswaren per hoofd van de bevolking in Nederland ligt in 2025 op 67,3 kg (op basis van karkasgewicht). Dit cijfer toont aan dat het vleesverbruik blijft dalen: ten opzichte van 2024 met 1,5 kg en ten opzichte van 2019 met 7,4 kg. Deze daling wordt voor het overgrote deel veroorzaakt door een afname in het varkensvleesverbruik en voor een klein deel door een lager verbruikscijfer van rundvlees. Terwijl het verbruik van rood vlees (varken, rund, kalf) daalt, blijft de consumptie van wit vlees (pluimvee) ook in 2025 licht stijgen. Voor wat de drie belangrijke vleescategorieën (rund-, varkens- en pluimveevlees) betreft, blijven de patronen van de laatste jaren dus intact: de verbruikscijfers van de eerstgenoemde twee lopen terug en die van de laatste categorie stijgen enigszins.

Trefwoorden: vleesconsumptie, Nederland, vleesverbruik

Deze nota is gratis te downloaden op <https://doi.org/10.18174/724260> of op <https://research.wur.nl/en/organisations/wageningen-social-economic-research>.

© 2026 Stichting Wageningen Research, Wageningen Social & Economic Research
Postbus 88, 6700 AB Wageningen, T 0317 48 48 88, E info.wser@wur.nl,
wur.nl/social-and-economic-research

Dit werk is gelicentieerd onder de Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 licentie. Deze licentie stelt hergebruikers in staat om het materiaal te verveelvoudigen en te delen in elk medium of bestandsformaat, mits in onaangepaste vorm, alleen voor niet-commerciële doeleinden en alleen zolang de maker en de bron worden vermeld. Verveelvoudiging of openbaarmaking is niet toegestaan voor die gedeelten van deze uitgave waarvan duidelijk is dat de auteursrechten liggen bij derden of zijn voorbehouden.

Wageningen Social & Economic Research aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Wageningen Social & Economic Research heeft sinds 1998 een kwaliteitssysteem gebaseerd op de NEN-EN-ISO 9001 standaard gehad en is ISO 9001:2015 gecertificeerd.

Wageningen Social & Economic Research Nota 2026-084 | Projectcode 2333200046

Foto omslag: Mariëtte Hillen-Faas

Inhoud

1	Inleiding	5
2	Berekeningswijze	6
3	Correctie op de varkensvleesdata	7
4	Vleesverbruik per hoofd van de bevolking	9
5	Introductie en impact van hybride vlees	11
	Bronnen en literatuur	13

1 Inleiding

Wakker Dier is geïnteresseerd in de omvang van de vleesconsumptie per hoofd van de bevolking in Nederland. Wakker Dier benadert sinds 2015 Wageningen Social & Economic Research jaarlijks om de vleesconsumptie te berekenen. Ook in deze editie wordt de huidige vleesconsumptie per hoofd van de bevolking in Nederland vergeleken met die van eerdere jaren, zodat trends in de vleesconsumptie zichtbaar worden.

Deze nota gaat in Hoofdstuk 2 kort in op de wijze waarop het vleesverbruik is berekend.

In het verlengde van Hoofdstuk 2 voegen we in deze editie een Hoofdstuk 3 toe, waarin een toelichting wordt gegeven op de correctie die is aangebracht met betrekking tot de data over varkensslachtingen. Deze correctie resulteert in een aanmerkelijk lager varkensvleesverbruik dan eerder gerapporteerd, en leidt daarmee ook tot een bijstelling naar beneden als het gaat om het totale vleesverbruik.

Hoofdstuk 4 geeft een overzicht van het vleesverbruik per hoofd van de bevolking in Nederland in de jaren 2005-2025 en maakt daarbij onderscheid tussen de volgende vleessoorten: rundvlees, varkensvlees, schapen- en geitenvlees, paardenvlees, pluimveevlees en totaal vlees.

Hoofdstuk 5 biedt, net zoals in eerdere edities van deze nota, ruimte aan een speciaal onderwerp. Dit jaar wordt er kort stilgestaan bij de recente introductie van hybride vleesproducten door diverse supermarkten. Ook wordt er geprobeerd vooruit te kijken op de mogelijke impact van deze producten op de vermindering van de vleesconsumptie.

2 Berekeningswijze

Wageningen Social & Economic Research gebruikt de systematiek van de voorzieningsbalansen om het vleesverbruik per hoofd van de bevolking te bepalen. Deze methodiek sluit aan bij de methode zoals die in het verleden (tot 2012) is toegepast door de Productschappen voor Vee, Vlees en Eieren (PVE). Daarmee wordt de vleesconsumptie zo goed mogelijk benaderd. De methodiek komt erop neer dat het verbruik in een bepaald jaar wordt afgeleid van het aantal slachtingen van dieren, de invoer en uitvoer van vlees zoals die in de CBS-statistieken te vinden zijn en de voorraadmutaties. Bij deze mutaties gaat het om vlees dat wordt opgeslagen in bijvoorbeeld een koelhuis om later te worden geconsumeerd (wanneer de voorraad groeit, betekent dit dat het verbruik dat jaar kleiner wordt) of om vlees dat juist uit het koelhuis wordt gehaald om nu te worden geconsumeerd (waardoor de voorraad afneemt en het verbruik vergroot wordt). In de CBS-handelsstatistieken valt vlees uiteen in een groot aantal diersoorten en onderdelen van dieren, zoals schouders, achterdelen en ribstukken. Verder worden er allerlei bewerkte vormen van vlees geregistreerd, zoals vers vlees, bevroren vlees, gedroogd vlees, gezouten vlees, hammen en vleeswaren. In totaal zijn er honderden producten meegenomen, tot op een vrij gedetailleerd niveau. De in- en uitvoer van producten waar vlees in verwerkt is, zoals lasagne en kippensoep, worden niet expliciet in de berekeningen meegenomen omdat het moeilijk is om te bepalen hoeveel vlees er in deze producten – die van verschillende fabrikanten afkomstig zijn – zit. Het in Nederland geproduceerde vlees dat verwerkt wordt in dergelijke producten maakt impliciet (indirect) dus wel deel uit van de binnenlandse consumptie.

Er is geen bruikbare bron met betrekking tot voorraadmutaties van vlees. Dat komt bij de berekeningen van voorzieningsbalansen voor andere producten dan vlees ook regelmatig voor; in zulke gevallen is het gebruikelijk dat de opstellers van de balans zelf een aanname voor de voorraadmutatie c.q. statistische onzekerheid maken. In het geval van de voorzieningsbalans voor vlees is dat als volgt gedaan: we veronderstellen dat het binnenlandse verbruik bestaat uit directe consumptie en mutaties in de voorraad bij de verwerkende industrie. Voor het bepalen van de directe consumptie wordt gebruikgemaakt van de trendmatige ontwikkeling van de buitenshuisconsumptie op basis van door Wageningen Social & Economic Research bewerkte cijfers van marktinformatiebureau Foodstep en op basis van de jaarlijkse mutatie van de aankopen door consumenten per vleessoort op basis van YouGov-data. Deze data zijn gebaseerd op de aankopen van levensmiddelen bij de detailhandel (markten, supermarkten, slagerijen/poeliers) in Nederland door een panel van 6.000 personen. De voorraadmutaties (statistische correcties) zijn uiteindelijk de resultante van totaal binnenlands verbruik minus de directie consumptie.

Verder zijn de berekeningen alleen gericht op menselijke consumptie van vlees en vleesproducten. De consumptie van slachtbijproducten voor huisdieren (zoals honden en katten) is buiten beschouwing gelaten. Ten slotte betreffen de berekeningen vlees en vleesproducten zonder de eetbare slachtbijproducten, zoals lever en vetten. Deze werkwijze sluit aan bij de internationaal gangbare aanpak.

3 Correctie op de varkensvleesdata

In Hoofdstuk 2 is aangegeven dat het aantal slachtingen van dieren van directe invloed is op het vleesverbruik zoals we dat berekenen. Met name voor de jaren 2019-2022 was het opvallend dat de cijfers over varkensslachtingen in de statistieken van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), met de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) als dataleverancier, veel hoger lagen dan de cijfers die vanuit de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) bijeen werden gebracht. Na een 'piek' in 2021 volgden in 2022 matig dalende cijfers, waarna 2023 een scherpe daling liet zien. Deze daling zette in 2024 door – nu zelfs tot onder de RVO-cijfers. Voor 2025 komen beide statistieken weer nagenoeg op hetzelfde uit: circa 1,4 miljoen ton varkensvlees, oftewel 1,4 miljard kg (zie Figuur 3.1).

We hebben dit verloop goed in de gaten gehouden, te meer omdat we vanuit de varkensvleesindustrie geluiden hadden opgevangen die aangaven dat de CBS-statistieken niet altijd goed herkend werden. Terwijl we het uitgangspunt dat de CBS-statistieken leidend zijn – zoals dat ook voor de andere vleessoorten het geval is – niet hebben verlaten, blijkt het nodig te zijn dat we de gebruikte CBS-data met betrekking tot de varkensslachtingen corrigeren. Het is wijsheid achteraf: de op sector kennis gebaseerde twijfels die waren gerezen hadden al eerder aanleiding moeten geven voor het aanbrengen van deze correctie.

Die correctie brengen we in deze editie van de vleesnota aan. Met name voor de jaren 2019-2022 is op basis van de CBS-data van een te hoog aantal varkensslachtingen uitgegaan. Hierdoor kwam niet in beeld dat de daling in het varkensvleesverbruik al eerder (2019) is ingezet en een geleidelijker verloop kende dan de cijfers in de CBS-statistieken suggereren. Voor de berekening van het varkensvleesverbruik baseren we ons deze keer dus op RVO-data. We corrigeren dus naar RVO-data, en wel met terugwerkende kracht, tot en met 2018. Vooral na 2018 worden de verschillen met het eerder gerapporteerde varkensvleesverbruik (Dagevos *et al.*, 2025) groter, wat begrijpelijk is omdat tussen 2019 en 2022 de CBS- en RVO-data het meest uit elkaar lopen (zie Figuur 3.1).

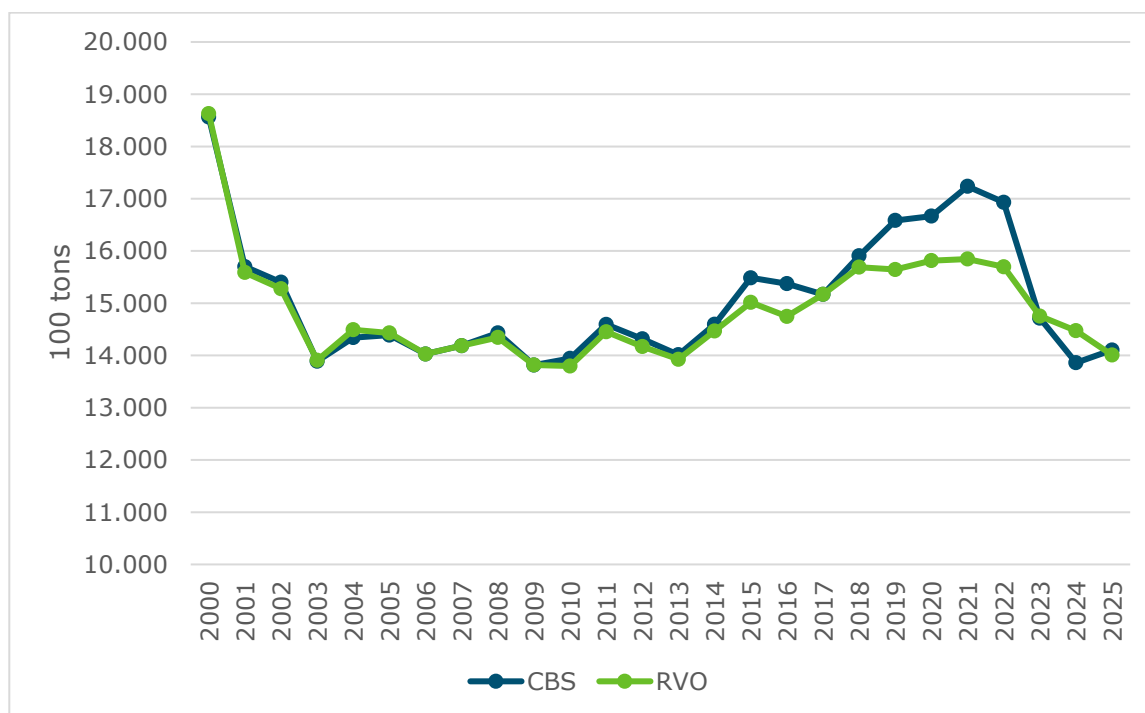
Zoals Tabel en Figuur 4.1 in het volgende hoofdstuk aangeven, resulteert de aangebrachte correctie in een aanzienlijke daling in het varkensvleesverbruik na 2018. Ook het verschil tussen het eerder berekende varkensvleesverbruik en de gecorrigeerde cijfers loopt sindsdien op: waar we eerder uitkwamen op 35,1 kg (karkasgewicht) voor het jaar 2024 (Dagevos *et al.*, 2025), wordt dit nu gecorrigeerd tot 29,7 kg per hoofd van de bevolking – een verschil van 5,4 kg. Dit betekent dat het totale vleesverbruikscijfer per hoofd van de bevolking geen 74,4 kg is in 2024 (Dagevos *et al.*, 2025), maar gecorrigeerd uitkomt op 68,8 kg (karkasgewicht; zie verder Hoofdstuk 4).

Zodra het Centraal Bureau voor de Statistiek¹ zelf de data heeft aangepast, keren we weer terug naar CBS-data als uitgangspunt. Het is te verwachten dat die controle op 'pieken en dalen' in de NVWA-gegevens over varkensslachtingen ertoe leidt dat het patroon van de RVO-data (veel) meer gevolgd zal gaan worden in de gecorrigeerde CBS-statistieken, zodat er waarschijnlijk dan weinig bijstelling van het varkensvlees- en het totale vleesverbruik nodig zal zijn in een volgende editie van deze nota. We verwachten overigens niet dat er ook voor het rund- en pluimveevleesverbruik op een dergelijke manier gecorrigeerd zal moeten worden. De onderliggende data zijn daar meer evenwichtig en eenduidig: een gematigde afname in rundvlees en een stabiel, iets stijgend verloop in de verbruikscijfers van pluimveevlees.

De doorgevoerde correctie is gebaseerd op de data, maar wordt ook gemotiveerd door de praktijk. Zo is de huishoudelijke consumptie van varkensvlees in de laatste jaren gedaald, zoals YouGov-data aangeven.

¹ We hebben in de zomermaanden van 2026 contact opgenomen met het CBS om aandacht te vragen voor de door ons signaleerde grote verschillen met RVO-data met betrekking tot varkensslachtingen tussen 2019 en 2022. Het CBS heeft recentelijk aangegeven dat deze data gecontroleerd gaan worden op slachthuisniveau en hoogstwaarschijnlijk naar beneden bijgesteld zullen worden. De cijfers van het CBS en de RVO met betrekking tot varkensslachtingen zullen dan naar verwachting dichtbij elkaar komen te liggen. Het doorvoeren van deze neerwaartse correctie staat gepland voor eind oktober 2026.

Hiernaast zijn, vooral sinds 2022, de prijzen voor varkensvlees gestaag verder gestegen.² Hoewel prijsinflatie ook voor andere vleessoorten geldt, wijst een verminderde vraag naar varkensvlees op een effect van de prijsstijgingen in de voorbije jaren. Verder passen het gereviseerde niveau van varkensvleesverbruik en de neerwaartse trend beter in het plaatje dat we zien in buurland Duitsland, waar de varkensvleesconsumptie per hoofd van de bevolking ook aanzienlijk kleiner is geworden.

Figuur 3.1 Varkensslachtingen zoals gerapporteerd door het Centraal Bureau voor de Statistiek en de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (slachtgewicht x 100 ton)

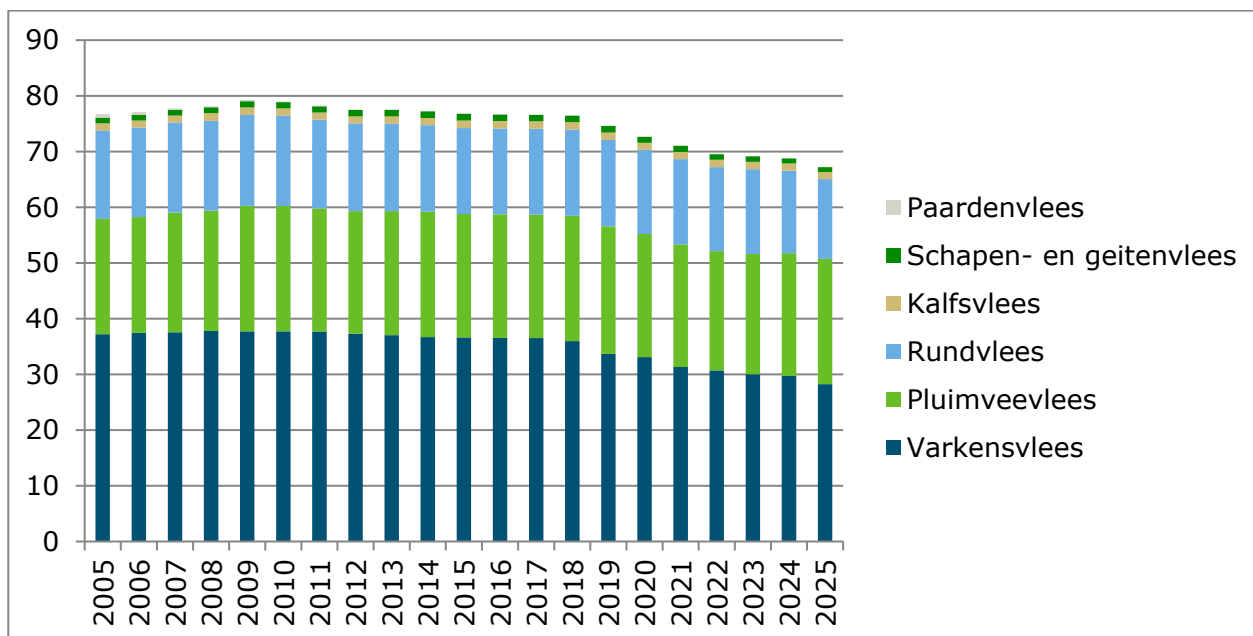
² <https://agrimatie.nl/ThemaResultaat.aspx?subpubID=2424&themaID=3596§orID=2420>.

4 Vleesverbruik per hoofd van de bevolking

Het totale verbruik van vlees en vleeswaren (op basis van karkasgewicht) per hoofd van de bevolking in Nederland liep in 2025 verder terug naar 67,3 kg. Dit is 1,5 kg lager dan in 2024 (Figuur 4.1, Tabel 4.1). De dalende trend van de jaren '20 zette dus het voorbije jaar verder door. Deze in 2019 ingezette daling komt voor het overgrote deel voor rekening van de afname in het verbruikscijfer van varkensvlees (een afname van 5,4 kg tussen 2019 en 2025). Rundvlees heeft ook een aandeel in deze afname, maar in vergelijking met varkensvlees is deze afname (1,2 kg tussen 2019 en 2025) meer bescheiden. Het verbruik van pluimveevlees nam in vergelijking met 2019 enigszins af (0,4 kg) in 2025, maar vertoont wel een langzaam oplopende trend sinds 2022, die in 2025 is voortgezet.

Conform de patronen die we in eerdere edities van deze nota aantreffen, geven de cijfers aan dat de consumptie van rood vlees (varken, rund) zich in een dalende trend blijft bewegen en wit vlees (pluimvee) in een licht opwaartse. Evenals in eerdere jaren blijft varkensvlees de grootste vleescategorie en loopt het verschil met het aandeel van pluimveevlees in de consumptie per hoofd van de bevolking terug. Ook vergelijkbaar met voorgaande jaren is het feit dat de cijfers voor de andere onderscheiden vleescategorieën (kalfs-, schapen- en geiten- en paardenvlees) vrijwel onveranderd blijven (en verder achter de komma bekeken in omvang afnemen).

De correctie die in deze editie van de vleesnota is doorgevoerd (zie Hoofdstuk 3) doet dus niets af aan de trends die we zagen in de tijdreeks in vorige edities van deze nota. De dalende trend van de consumptie van rood vlees wordt wel overduidelijk sterker door de sterke afname in het varkensvleesverbruik. In de vorige editie vertegenwoordigde de vermindering in het verbruikscijfer van varkensvlees ook al de grootste daling. Er is naar voren gebracht dat de teruglopende cijfers voor de consumptie van rood vlees en de oplopende cijfers voor de consumptie van wit vlees marktbevingen volgen die corresponderen met andere landen, en ook met cijfers over vleesaankopen bij de detailhandel (supermarkten en slagers/poeliers) (Dagevos *et al.*, 2025). Deze woorden laten zich herhalen met betrekking tot de cijfers voor 2025.

Figuur 4.1 Vleesverbruik a) per hoofd van de bevolking in Nederland, 2005-2025 (kg).

a) Op basis van karkasgewicht (gewicht met been).

Bronnen: Centraal Bureau voor de Statistiek, Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. Berekening: Wageningen Social & Economic Research.

Tabel 4.1 Vleesverbruik a) per hoofd van de bevolking in Nederland, 2005-2025 (kg)

Jaar	Varkensvlees	Pluimvee vlees	Rundvlees	Kalfsvlees	Schapen- en geitenvlees	Paardenvlees	Totaal vlees
2005	37.2	20.7	15.9	1.3	1.0	0.6	76.7
2006	37.4	20.8	16.1	1.3	1.0	0.5	77.1
2007	37.6	21.5	16.1	1.3	1.0	0.2	77.7
2008	37.8	21.6	16.1	1.4	1.1	0.1	78.1
2009	37.7	22.5	16.3	1.4	1.1	0.1	79.2
2010	37.7	22.5	16.2	1.3	1.1	0.1	79.0
2011	37.7	22.1	15.9	1.3	1.1	0.1	78.2
2012	37.3	22.0	15.7	1.3	1.1	0.1	77.6
2013	37.0	22.3	15.7	1.3	1.2	0.1	77.6
2014	36.7	22.5	15.5	1.3	1.2	0.1	77.3
2015	36.6	22.1	15.4	1.3	1.2	0.1	76.9
2016	36.6	22.2	15.4	1.3	1.2	0.1	76.8
2017	36.5	22.1	15.4	1.3	1.2	0.1	76.7
2018	36.0	22.5	15.5	1.3	1.2	0.1	76.6
2019	33.7	22.9	15.5	1.3	1.2	0.1	74.7
2020	33.1	22.1	15.1	1.3	1.1	0.1	72.7
2021	31.3	22.0	15.3	1.3	1.1	0.1	71.1
2022	30.7	21.4	15.1	1.3	1.0	0.1	69.6
2023	30.0	21.6	15.2	1.3	1.0	0.1	69.2
2024	29.7	22.0	14.8	1.3	0.9	0.1	68.8
2025	28.3	22.5	14.3	1.2	0.9	0.1	67.3

a) Op basis van karkasgewicht (gewicht met been).

Bronnen: Centraal Bureau voor de Statistiek, Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. Berekening: Wageningen Social & Economic Research.

5 Introductie en impact van hybride vlees

Discounters als Lidl en Dirk en fullservice-supermarktformules als Albert Heijn en Jumbo hebben recentelijk met elkaar gemeen dat ze bezig zijn met de introductie en uitbreiding van het aanbod aan hybride producten in hun (huismerk)assortiment. De supermarkten koesteren de verwachting dat ze met hybride vlees- en zuivelproducten een troefkaart in handen hebben die hen helpt hun eiwitdoelstelling (namelijk ervoor te zorgen dat de verkochte eiwitten in 2030 voor 40% uit dierlijke eiwitten bestaan, en voor 60% uit plantaardige producten) te realiseren en ervoor te zorgen dat hun klanten voldoende aantrekkelijke alternatieven hebben voor de volledig dierlijke varianten. Hybride vlees- of zuivelproducten zijn immers dierlijke producten waaraan een deel plantaardig materiaal is toegevoegd (vaak tussen een kwart en de helft). Bij hybride vlees gaat het voornamelijk om bewerkte vleesproducten als gehakt, hamburgers en worst. Hoewel strikt genomen plantaardige ingrediënten al langer onderdeel vormen van bepaalde vleesproducten – denk aan de ragout in kroketten of het paneermeel op de schnitzel – is hybride vlees aan te wijzen als een nieuwe productcategorie, tussen ‘puur’ vlees en plantaardige vleesvervangers in. De gestegen prijzen van vlees in de laatste jaren en de afgevlakte vraag naar plantaardige vleesvervangers, hebben ongetwijfeld bijgedragen aan het idee dat de tijd nu kennelijk rijp is om nadrukkelijker in te gaan zetten op hybride productvarianten.

Op het eerste gezicht zijn vooral de overeenkomsten tussen plantaardige en hybride vleesvarianten zichtbaar. Beide productcategorieën concentreren zich vooral op bewerkte vleesproducten als hamburgers of gehakt, en proberen respectievelijk zo dicht mogelijk ‘echt’ vlees te benaderen (in het geval van plantaardige vleesvervangers) of zo min mogelijk van ‘echt’ vlees af te wijken (in het geval van hybride producten) qua smaak en textuur, en ook voor wat betreft de plek op het bord dan wel het bestanddeel van de maaltijd of het gerecht. In tweede instantie zijn er echter wel degelijk verschillen: hybride vlees is vlees en wordt ook vlees genoemd, wat contrasteert met de strikter geworden regels omtrent de vleesgerelateerde namen die aan plantaardige varianten gegeven mogen worden. Hybride vlees wordt ook niet geassocieerd met vegetarisme of veganisme. Kortom, hybride vlees staat dicht bij vlees zoals we dat kennen en bij de vleesrijke eetpatronen die we gewend zijn.

Hybride vleesproducten als tussencategorie zijn te verbinden aan flexitarisme, dat is te positioneren als een voedingspatroon dat het midden houdt tussen een omnivoor en een vegetarisch dieet (Dagevos, 2025a; 2025b). Flexitariërs (‘vleesminderaars’) zijn in principe geïnteresseerd in producten die hen helpen een eetpatroon met minder consumptie van vlees te volgen zonder dat ze vlees volledig hoeven af te zweren. Ze zijn vaak ook gevoelig voor producten die te associëren zijn met gezondheid en duurzaamheid. In het (prille) consumentenonderzoek naar hybride vleesproducten is al enige empirische onderbouwing te vinden voor de positieve relatie tussen flexitariërs en de aankoop en consumptie van hybride vleesproducten (Melios en Grasso, 2024). De pragmatische houding van flexitariërs komt ook tot uitdrukking in hun bescheiden bereidheid om in te boeten op het bereidingsgemak en mondgevoel en de smaak of prijs waarmee ze bekend zijn, als het gaat over het eten van vlees. Hybride producten zijn hier passend omdat de productsamenstelling ervan de winst in vleesreductie realiseert zonder dat consumenten hun gewoonten en eetwensen hoeven te veranderen (Grasso, 2024). Door de prijzen van hybride producten gelijk aan of onder die van reguliere vleesalternatieven te houden, willen supermarkten voorkomen dat er een prijsbarrière opgeworpen wordt die hun klanten tegenhoudt om voor de hybride producten te kiezen. Deze supermarktstrategie om ten minste prijspariteit te hanteren komt tegemoet aan de onderzoeksbevinding dat de consumentenbereidheid om een meerprijs voor hybride vleesproducten te betalen niet hoog moet worden ingeschat (Asioli *et al.*, 2023).

Er zijn dus bepaalde voorwaarden om van hybride vleesproducten een marktsucces te maken aanwijsbaar. Of hybride producten de hoge verwachtingen waar gaan maken is momenteel nog een open kwestie. Marktcijfers zijn nog nauwelijks publiekelijk voorradig, mede doordat hybride vleesproducten als aparte productcategorie onderscheiden moeten gaan worden in datasets. Hybride producten mogen dan hun intrede op de markt hebben gemaakt, het is afwachten of ze de voedingsmarkt verder gaan penetreren en welke consequentie ze gaan krijgen voor de vleesconsumptie en de vermindering daarvan.

De prangende vraag of hybride vlees gaat bijdragen aan een reductie van de vleesconsumptie blijft voorlopig dus onbeantwoord. Over een meer bevestigend antwoord is te speculeren op basis van het idee dat de vervanging van een deel dierlijk product door plantaardig product in hybride producten bij elkaar opgeteld een verschil maakt in de totale hoeveelheid vlees die geconsumeerd wordt. Een meer ontkennend antwoord is ook mogelijk, bijvoorbeeld als we de vergelijking maken met de impact van plantaardige vleesvervangers op de vraag naar vlees en ons voorstellen dat dit het voorland is van hybride vlees. Vanuit dit perspectief wordt hieronder een kleine (toekomst)verkenning gedaan, bij wijze van schot voor de boeg.

In een eerder verschenen vleesnota is al eens ingegaan op de vraag hoe het mogelijk is dat de stijgende consumentenvraag naar plantaardige vleesvervangers niet leidt tot een aantoonbare daling in de vleesconsumptie op nationaal niveau (Dagevos *et al.*, 2021, pp. 11-12). Er is toen onder meer aangegeven dat de markt voor plantaardige vleesvervangers in vergelijking met de grootte van de vleesmarkt een niche vertegenwoordigt die te klein is om een substantieel verschil te maken in de dominantie van vlees. Ook als het ontbreekt aan specifieke data is het allerm minst gewaagd om te stellen dat de omvang van de huidige markt voor hybride vlees eveneens klein is ten opzichte van de reusachtige vleesmarkt. De (oplopende) vraag naar hybride vlees zal voorlopig weinig tot geen invloed hebben op de grootte en sterkte van de vraag naar vlees, maar wordt als het ware uitgemiddeld in het totaal.

Op basis van onderzoek naar plantaardige vleesvervangers in het retailkanaal is op te maken dat het verbeteren van de schappositie bijdraagt aan de verkoop van alternatieve producten voor vlees (zie bijvoorbeeld Coucke *et al.*, 2022), maar niet noodzakelijkerwijs tot minder aankopen van vlees (Piernas *et al.*, 2021). Als dergelijke bevindingen te vertalen zijn naar hybride vlees, dan zou dit betekenen dat een duidelijke aanwezigheid van hybride vleesproducten in de vleesvitrine helpt om deze producten te normaliseren en de consumentenkeuze ervoor te vergroten, maar niet per se leidt tot een afnemende behoefte om vlees uit het 100%-vleesassortiment te kopen.³ Misschien moeten tegen de achtergrond van deze bevindingen de verwachtingen over de bijdrage van hybride vlees aan de reductie van de vleesconsumptie getemperd worden.

Het idee dat plantaardige vleesvervangers eerder complementair aan de vraag naar en consumptie van vlees zijn dan een daadwerkelijke vervanging die leidt tot een afname van de vleesconsumptie wordt ook geopperd in recent onderzoek (Cuffey *et al.*, 2023; Jahn *et al.*, 2024; Neuhofer en Lusk, 2022; Nogue *et al.*, 2026). De bewijslast hiervoor is momenteel overtuigender dan de voorzichtige suggestie die gewekt wordt door Lindberg en collega's (2026, p. 95) dat plantaardige vleesvervangers ook wel als directe vervanging voor vlees worden gebruikt en de iets gedaalde vleesconsumptie in het Verenigd Koninkrijk helpen verklaren. Voorlopig staan Siegrist en Hartmann (2023) het sterkst in hun standpunt dat er weinig ondersteunend bewijs is voor de veronderstelling dat de consumptie van plantaardige vleesvervangers resulteert in verminderde vleesconsumptie. Zou dit een begin van een antwoord zijn op de vraag of hybride vlees gaat leiden tot reductie van de vleesconsumptie, dan moeten we er dus niet te snel of te vanzelfsprekend van uitgaan dat hybride vlees substantieel gaat bijdragen aan een teruglopende vraag naar vlees. Hybride producten als 'een interessant alternatief met potentieel' kwalificeren betekent niet dat ze bij voorbaat en gelijktijdig voor impactvol gehouden worden. De nabije toekomst zal leren van welke betekenis hybride vlees is voor de hoeveelheid vlees die we eten.

³ Mochten (bepaalde) hybride vleesproducten een groot succes worden onder consumenten, dan is het voorstelbaar dat supermarkten gaan besluiten om voor sommige bewerkte vleesproducten, bijvoorbeeld gehakt of hamburgers, (stapsgewijs) over te gaan naar het aanbieden van alleen hybride varianten. In dat geval valt de keuze voor het 100%-vleesalternatief weg.

Bronnen en literatuur

- Asioli, D., Banovic, M., Barone, A.M., Grasso, S. en Nayga Jr., R.M. (2023). European consumers' valuation for hybrid meat: Does information matter? *Applied Economic Perspectives and Policy*, 45, 44–62. <https://doi.org/10.1002/aepp.13283>.
- Coucke, N., Vermeir, I., Slabbinck, H., Geuens, M. en Choueiki, Z. (2022). How to reduce agri-environmental impacts on ecosystem services: the role of nudging techniques to increase purchase of plant-based meat substitutes. *Ecosystem Services*, 56, 101444. <https://doi.org/10.1016/j.ecoser.2022.101444>.
- Cuffey, J., Chenarides, L., Li, W. en Zhao, S. (2023). Consumer spending patterns for plant-based meat alternatives. *Applied Economic Perspectives and Policy*, 45, 63–85. <https://doi.org/10.1002/aepp.13280>.
- Dagevos, H. (2025a). Eiwitbalans. In: A. Jellema, I. Gosselink en P. Ramaekers (red.) *Staat van landbouw, visserij, voedsel en natuur 2025*. Wageningen: Wageningen Social & Economic Research, 128–130. <https://doi.org/10.18174/702820>.
- Dagevos, H. (2025b). Hopen op hybride: Stap naar een plantaardiger eetpatroon. *Voeding Nu*, 27, 16–18. <https://voedingnu.nl/artikelen/hopen-op-hybride>.
- Dagevos, H., Verhoog, D., Horne, P. van, en Hoste, R. (2021). *Vleesconsumptie per hoofd van de bevolking in Nederland, 2005-2020*. Den Haag: Wageningen Economic Research. <https://edepot.wur.nl/554413>.
- Dagevos, H., Verhoog, D., Bondt, N. en Hoste, R. (2025). *Vleesconsumptie per hoofd van de bevolking in Nederland, 2005-2024*. Wageningen: Wageningen Social & Economic Research. <https://edepot.wur.nl/701454>.
- Grasso, S. (2024). Opportunities and challenges of hybrid meat products: A viewpoint article. *International Journal of Food Science and Technology*, 59, 8693–8696. <https://doi.org/10.1111/ijfs.17421>.
- Jahn, S., Guhl, D. en Erhard, A. (2024). Substitution patterns and price response for plant-based meat alternatives. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 121(50), e2319016121. <https://doi.org/10.1073/pnas.2319016121>.
- Lindberg, L., Woodside, J.V. en Nugent, A.P. (2026). Are plant-based meat alternatives the stepping stone to healthier and more sustainable diets? A review of the literature. *Proceedings of the Nutrition Society*, 85, 93–104. <https://doi.org/10.1017/S0029665125100608>.
- Melios, S. en Grasso, S. (2024). Meat fans' and meat reducers' attitudes towards meat consumption and hybrid meat products in the UK: A cluster analysis. *International Journal of Food Science and Technology*, 59, 9394–9401. <https://doi.org/10.1111/ijfs.17586>.
- Neuhofer, Z.T. en Lusk, J.L. (2022). Most plant-based meat alternative buyers also buy meat: An analysis of household demographics, habit formation, and buying behavior among meat alternative buyers. *Scientific Reports*, 12, 13062. <https://doi.org/10.1038/s41598-022-16996-5>.
- Nouve, Y., Zheng, Y., Zhao, S., Kaiser, H.M. en Dong, D. (2026). Disaggregated substitution patterns between plant-based and animal meats: Evidence from US household purchases. *Applied Economic Perspectives and Policy*, 48, 312–323. <https://doi.org/10.1002/aepp.70028>.
- Piernas, C., Cook, B., Stevens, R., Stewart, C., Hollowell, J., Scarborough, P. en Jebb, S.A. (2021). Estimating the effect of moving meat-free products to the meat aisle on sales of meat and meat-free products: A non-randomised controlled intervention study in a large UK supermarket chain. *PLoS Medicine*, 18, e1003715. <https://doi.org/10.1371/journal.pmed.1003715>.
- Siegrist, M. en Hartmann, C. (2023). Why alternative proteins will not disrupt the meat industry. *Meat Science*, 203, 109223. <https://doi.org/10.1016/j.meatsci.2023.109223>.

To explore
the potential
of nature to
improve the
quality of life

Wageningen Social & Economic Research
Postbus 88
6700 AB Wageningen
T 0317 48 48 88
E info.wser@wur.nl
wur.nl/social-and-economic-research

Nota 2026-084

De missie van Wageningen University & Research (WUR) is 'To explore the potential of nature to improve the quality of life'. WUR brengt onderwijs, fundamenteel en toegepast onderzoek en innovatie samen op het snijvlak van natuur, mens en voedsel.

WUR werkt aan oplossingen voor mondiale vraagstukken rond biodiversiteit, klimaat, duurzame voedselsystemen en gezondheid. De kracht van WUR ligt in de integrale aanpak: het verbinden van disciplines, het combineren van wetenschappelijke diepgang met praktische relevantie en het samenbrengen van wetenschap, beleid, bedrijfsleven en samenleving. Door de samenwerking tussen Wageningen University en Wageningen Research draagt WUR bij aan kennis, innovatie en impact, en aan de transities die nodig zijn voor een wereld in balans met de natuur.